

Контекст та методологія

Станом на 5 грудня 2022 року від початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну в лютому 2022 року на території України налічувалося приблизно 5 914 000 внутрішньо переміщених осіб, а також 5 236 000 осіб, що повернулися до місця свого постійного проживання.¹ Слідом за активізацією бойових дій у лютому 2022 року, обстріли об'єктів критичної інфраструктури по всій країні спричинили перебої з енерго- та водопостачанням.² Проблеми, пов'язані з настанням зимового періоду, стали додатковими труднощами для задоволення основних потреб домогосподарств (ДГ), що ще більше вплинуло на динаміку переміщення населення. З метою інформаційної підтримки заходів гуманітарного реагування на переміщення в Україні, Ініціатива REACH провела **5-ий раунд** дослідження шляхом опитування ДГ «Моніторинг прибуття і транзиту ВПО» (МПТ) у період з **20 жовтня по 3 листопада 2022 року**. Інтерв'юери REACH проводили опитування домогосподарств, які нещодавно прибули³ та переміщувалися транзитом через 8 населених пунктів на території України: **Львів, Київ, Одесу, Кропивницький, Кривий Ріг, Дніпро, Запоріжжя та Харків**. Інтерв'ю з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) проводилися у центрах прийому, колективних центрах ВПО, центрах надання адміністративних послуг та гуманітарної допомоги. Загалом було опитано **1 667 домогосподарств**. У **Кривому Розі, Запоріжжі та Харкові** фахівці Ініціативи REACH провели також **6 інтерв'ю з ключовими інформантами (КІ)**, які представляють органи місцевої влади, центри прийому та центри розподілу гуманітарної допомоги з метою триангуляції даних щодо тенденцій переміщення, отриманих на рівні домогосподарств. Оскільки вибірка була цільовою, отримані результати не можуть бути точно екстрапольовані на загальне населення та мають розглядатися як суто орієнтовні.

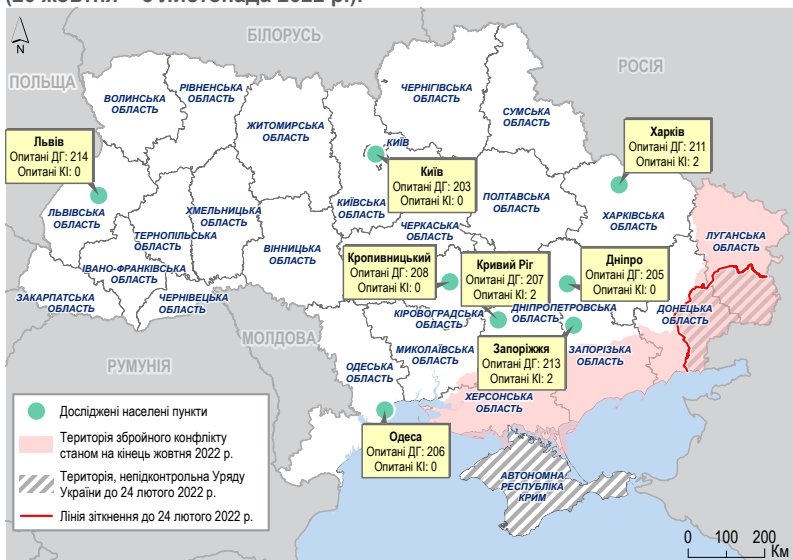
Ключові висновки

- Більшість домогосподарств вперше виїхала з місця свого постійного проживання у жовтні-листопаді 2022 року, тоді як менша частка опитаних повідомила про своє перше переміщення через кілька місяців після ескалації бойових дій у лютому 2022 року. До найчастіше вказуваних населених пунктів постійного місця проживання належали **Запоріжжя (7%), Харків (6%), Миколаїв (5%), Куп'янськ (4%) та Бахмут (4%)**.
- Після нещодавніх обстрілів цивільних конвоїв та інфраструктури у східних та південних регіонах України **безпекові проблеми** залишаються одним з основних чинників, що спонукають домогосподарства виїжджати з місця їхнього постійного проживання.
- Більшість ДГ повідомила про намір залишитися в Україні. Місця проведення інтерв'ю, включаючи Кривий Ріг, Харків, Кропивницький, Одесу, Запоріжжя та Дніпро були найчастіше згадуваними пунктами призначення. До чинників, що спонукали ВПО обирати саме ці пункти призначення, відносили наявність родини та/або друзів, а також близькість до місця постійного проживання, що вказує на те, що домогосподарства не мають намірів надовго оселятися у пункті призначення.
- Львів та Київ були основними транзитними пунктами, а **81%** тих, хто переміщався транзитом через Львів, планував виїхати за кордон.
- Результати двох останніх раундів збору даних (четвертого та п'ятого) показали, що кількість ДГ, які повертаються до місця свого постійного проживання, зростає, серед яких **Харків (29%)** є найпоширенішим пунктом призначення для тих, хто повертається. Близько половини ДГ, які поверталися до місця свого постійного проживання, **(43%)** мали намір залишитися там на постійній основі, оскільки більшість з них бажає возз'єднатися зі своєю родиною та/або друзями **(52%)**.
- У всіх населених пунктах, де проводилося опитування, **більше половини респондентів були жінки (68%)**, а більшість домогосподарств переміщалися з дитиною віком від 6 до 17 років **(32%)** та літньою людиною віком від 65 років **(24%)**. Майже половина усіх опитаних ДГ **(49%)** мала члена домогосподарства, який залишився у місці їхнього постійного проживання.
- У більшості населених пунктів ДГ залежали від гуманітарної та державної соціальної допомоги, маючи їх серед джерел доходу. У Києві більшість ДГ **(70%)** розраховувала на доходи від працевлаштування, тоді як у **Одесі 20%** ДГ повідомили про відсутність доходу.
- Переважаюча більшість переміщених ДГ була нездатна задовольняти свої повсякденні потреби, і лише **4%** опитаних вказали, що завжди могли їх задовольнити. Продукти харчування **(41%)**, ліки **(35%)** та зимовий одяг **(35%)** були найчастіше згадуваними потребами у всіх населених пунктах, де проводилося опитування.

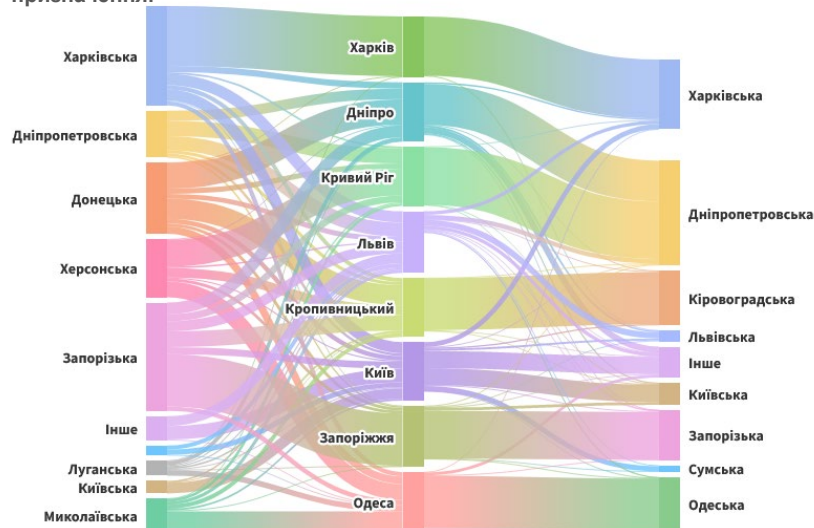
Графік 1. Типи запланованого переміщення.

Карта 1. Кількість проведених інтерв'ю з домогосподарствами та ключовими інформантами у населених пунктах проведення опитування (20 жовтня – 3 листопада 2022 р.).

Графік 2. Кількість ДГ за областю постійного проживання, населеним пунктом проведення опитування та областю запланованого місця призначення.

1. Міжнародна організація з міграції (МОМ), Загальнонаціональне опитування населення, раунд 11 (25 листопада – 5 грудня 2022 р.), 22 грудня 2022 року.

2. ОСНА, Україна: Оперативне зведення, 26 жовтня 2022 року.

3. «ДГ, які нещодавно прибули» стосується домогосподарств, які прибули до населеного пункту проведення дослідження за 14 або менше днів до дати опитування.

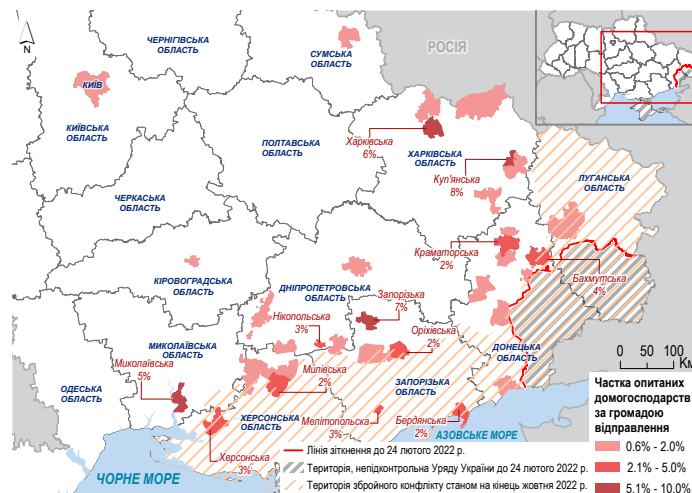

Загальні тенденції прибуття і транзиту ВПО

У період збору даних 5 раунду дослідження МПТ з 20 жовтня по 3 листопада 2022 року **безпекова ситуація на всій території України спричинила широкомасштабні перебої у роботі об'єктів інфраструктури, що вплинуло на динаміку переміщень**. Лише протягом жовтня 2022 року близько 450 тис. осіб стали переміщеним населенням в межах України.⁴ З наближенням зимових місяців обстріли об'єктів критичної інфраструктури, у тому числі енерго- та водопостачання, та постійна загроза повітряних бомбардувань по всій країні створили значні проблеми для мільйонів людей.⁵ Поточні проблеми фіксуються як серед переміщених, так і непереміщених ДГ, оскільки перебої з електропостачанням вплинули на доступ до медичних послуг, а також на організацію перевезень по всій країні, особливо регулярними потягами.⁶ Крім цих труднощів, райони на Півдні та Сході країни зазнавали частих обстрілів також до нещодавньої ескалації. Зокрема, щоденні авіаудари та регулярні обстріли тривали у Запоріжжі (Запорізька область), Миколаєві (Миколаївська область) та Бахмуті (Донецька область).⁷ Як показано на Kartі 2, дані цього дослідження свідчать, що у всіх населених пунктах, де проводилося опитування, найчастіше вказували громади постійного проживання респондентів знаходилися поблизу районів поза контролем Уряду України. За даними ДГ, п'ятьма основними населеними пунктами постійного проживання були **Запоріжжя (7%), Харків (6%), Миколаїв (5%), Куп'янськ (4%) та Бахмут (4%)**. На тлі загострення бойових дій нещодавно звільнені території на Сході та Півдні країни спонукали до реалізації невідкладних заходів гуманітарного реагування у межах Харківської та Херсонської областей.⁸ Однак, пошкодження об'єктів критичної інфраструктури викликали ряд проблем у наданні гуманітарної допомоги, особливо літнім людям та людям з інвалідністю, спонукаючи населення до евакуації та переміщення у прилеглі райони.⁹ Отримані результати показують, що **85%** опитаних ДГ мають намір залишитися в Україні. Хоча більшість ДГ оселяються переважно у міських населених пунктах по всій країні, дані дослідження МПТ вказують на те, що **Львів та Київ є основними транзитними пунктами** для більшості опитаних ДГ (**79%** та **72%** відповідно). Загалом, нестабільна безпекова ситуація у країні під час холодних зимових місяців створює проблеми для домогосподарств до та під час їхнього переміщення, а також для тих, хто має намір повернутися до місця свого постійного проживання.

Карта 2. Громади постійного проживання, за словами опитаних ДГ (20 жовтня – 3 листопада 2022 р.).

Як видно з Карті 2, до лютого 2022 року більшість ДГ проживали на територіях, що постраждали внаслідок конфлікту, на Півдні та Сході України. Серед найчастіше вказуваних областей були **Запорізька (23%), Харківська (21%), Донецька (15%), Херсонська (12%) та Дніпропетровська (10%)**. Хоча рішення виїхати з місця свого постійного проживання є зазвичай непростим, його **прийняття суттєво залежало від перебігу бойових дій**. Найчастіше згадувані чинники, що спонукали виїзд ВПО, стосувалися **безпекових проблем**, у тому числі загрози особистій безпеці та безпеці родини (**37%**), постійних обстрілів (**35%**) та активних бойових дій у місці постійного проживання (**30%**). Хоча загроза повітряного бомбардування залишалася високою, найпоширенішою була проблема наявності мін та боєприпасів, що не розірвалися, особливо на нещодавно звільнених територіях.

Населені пункти постійного місця проживання та заплановані пункти призначення

Чинники, що спонукали виїзд і прибуття ВПО поблизу територій, що постраждали внаслідок конфлікту

Обстріли цивільних конвоїв на Півдні та Сході України у жовтні¹¹ спричинили **більший наплив ВПО з числа нещодавно переміщених домогосподарств у транзитних пунктах ближче до територій, що постраждали внаслідок конфлікту, порівняно з більш віддаленими транзитними пунктами**. Більшість опитаних ДГ у населених пунктах, у тому числі у Запоріжжі, Харкові, Кривому Розі, Дніпрі та Одесі, повідомили, що вони стали переміщеними особами лише нещодавно, з початку жовтня (див. Таблиця 1). Оскільки обстріл цивільних конвоїв у жовтні¹² призвів до жертв як у східній частині Харківської, так і у південно-східній частині Запорізької областей, **99%** опитаних ДГ у Харкові та **85%** ДГ у Запоріжжі перемістилися у межах своєї області. Після авіаударів, що призвели до жертв серед цивільного населення у Херсонській області,¹³ майже половина (**45%**) усіх респондентів, опитаних у Кривому Розі, залишила свої домівки у Херсонській області. В Одесі, де було зафіксовано понад 150 тис. ВПО у межах області,¹⁴ більшість ДГ залишила свої домівки у Миколаївській (**34%**) та Херсонській (**27%**) областях через нестабільну безпекову ситуацію та пошкодження інфраструктури у вересні та жовтні.¹⁵ Більшість ДГ з Донецької області (**43%**), опитаних у м. Дніпро, також вказали на безпекові проблеми у місці їхнього постійного проживання після збільшення випадків поведомлень про нещодавні жертви.¹⁶

Таблиця 1. Дата початкового переміщення за місяцем та населеним пунктом проведення опитування.

	Лютий – липень	Серпень	Вересень	Жовтень – 3 листопада
Запоріжжя	7%	2%	3%	88%
Харків	12%	0%	1%	87%
Кривий Ріг	17%	4%	4%	75%
Дніпро	22%	2%	4%	72%
Львів	31%	2%	3%	64%
Одеса	36%	1%	10%	53%
Київ	45%	4%	6%	45%
Кропивницький	42%	3%	10%	45%

4. МОМ, Загальнонаціональне опитування населення, раунд 10 (17-27 жовтня 2022 р.), 14 листопада 2022 року.

5. ОСНА, Україна: оперативне зведення, 26 жовтня 2022 року.

6. ОСНА, Україна: ескалація обстрілів по країні, Експрес-звіт №5 (англійською), 31 жовтня 2022 року.

7. УВКБ ООН, Україна: оперативне зведення, 26 жовтня 2022 року.

8. УВКБ ООН, Україна: експрес-звіт №4, 17 жовтня 2022 року.

9. УВКБ ООН, Україна: оперативне зведення, 16 листопада 2022 року.

10. ACAPS, Аналіз гуманітарного доступу станом на жовтень 2022 року (англійською), 17 листопада 2022 року.

11. УВКБ ООН, Україна: оперативне зведення (англійською), 12 жовтня 2022 року.

12. Так само.

13. Так само.

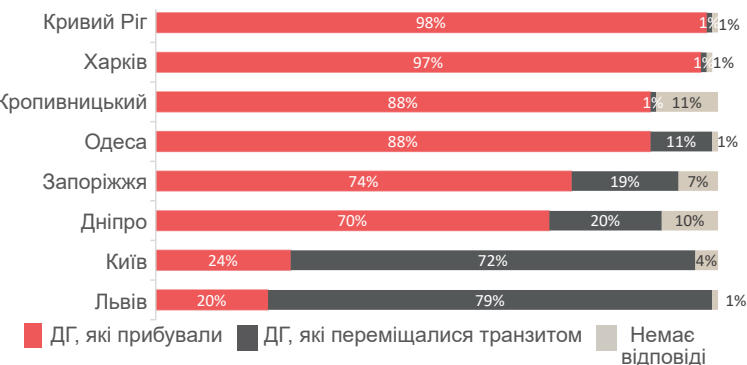
14. Так само.

15. ACAPS, Аналіз гуманітарного доступу станом на жовтень 2022 року (англійською), 17 листопада 2022 року.

16. УВКБ ООН, Україна: оперативне зведення, 12 жовтня 2022 року.

Графік 3. Наміри щодо переселення ДГ за місцем проведення опитування.

Чинники, що спонукали виїзд і прибуття ДГ в регіонах, які постраждали від конфлікту – продовження

Окрім основних безпекових проблем, активізація воєнних дій, що призвела до руйнування об'єктів критичної інфраструктури, спричинила появу ряду чинників, що впливають на тенденції переселення ДГ. По-перше, пошкодження та руйнування будинків упродовж конфлікту підштовхнули ДГ до переселення з урахуванням наближення суворої зими. Про це найчастіше повідомляли ДГ, які були опитані в Харкові (35%), Кривому Розі (21%) та Дніпрі (14%), і це також підтвердили КІ у Харкові та Кривому Розі. Через ці проблеми більшість ДГ, опитаних у Харкові (85%) та, дещо менше, у Кривому Розі (32%), прийняли рішення про переїзд, виходячи із наявності житла в цих населених пунктах. Крім того, за словами КІ, щодня до Харкова приїжджає 50-100 осіб з Харківської області. Дослідження «Оцінка ризику зон екстремально низьких температур», проведене REACH, наголошує на серйозних наслідках несприятливих зимових умов у деокупованих населених пунктах Харківської області¹⁷ після пошкодження житлових будинків та інфраструктури теплопостачання.¹⁸ Враховуючи, що у вересні та жовтні¹⁹ понад 23 000 осіб було евакуйовано з деокупованих населених пунктів Харківської області, можна припустити, що протягом зимових місяців збільшиться переміщення населення з цих районів. Хоча про це повідомлялося не так часто, обстріли об'єктів інфраструктури обмежили доступ до критично важливих послуг по всій країні, що призвело до пошуку домогосподарствами доступу до послуг у сусідніх населених пунктах. У Кривому Розі (18%) та Харкові (15%) ДГ повідомили, що виїхали з місць постійного проживання через втрату доступу до послуг, у тому числі медичних. Крім того, КІ в Кривому Розі та Запоріжжі повідомили, що втрата доступу до послуг була одним з основних чинників, що спонукали ВПО, які прибули сюди, до виїзду зі своїх населених пунктів. Оскільки втрата роботи через ескалацію воєнних дій у лютому 2022 року становить вищий відсоток як для внутрішньо переміщених, так і для внутрішньо непереміщених ДГ,²⁰ втрата засобів до існування викликала підвищене занепокоєння майже у половини ДГ (46%), які прибули до Дніпра після тривалих перебоїв у трудовій діяльності. Стосовно прийняття рішення щодо обраного місця проживання, більшість ДГ повідомили, що прибули та оселилися ближче до регіонів, що постраждали внаслідок конфлікту, включаючи Кривий Ріг, Харків, Одесу, Запоріжжя та Дніпро (Графік 3). Результати опитування показали, що наявність родичів та/або друзів продовжує залишатися важливим фактором при виборі місця для переїзду ДГ. Про це повідомили ДГ у Запоріжжі (62%), Одесі (52%), Кривому Розі (52%) та Дніпрі (47%), де кількість зареєстрованих ВПО залишається високою.²¹ Оскільки конфлікт продовжується, повідомляється, що ВПО були більш схильні обирати місце призначення через його близькість до населених пунктів їх постійного проживання. У Кривому Розі (49%), Запоріжжі (45%), Дніпрі (35%) та Одесі (34%) це залишилося основним чинником, що свідчить про те, що ДГ не планують оселятися в цих населених пунктах надовго. Крім того, ДГ в Одесі (58%), Харкові (47%) та Дніпрі (32%) повідомили про свій намір залишитися в цих населених пунктах до закінчення війни, а респонденти в Кривому Розі (39%) повідомили, що залишаться там, поки не припиняться активні бойові дії у населених пунктах їх постійного проживання.

У Запоріжжі, де 62% ДГ повідомили, що виїхали через те, що проживали у районах поза контролем Уряду України, 50% ДГ зазначили, що мають намір залишитися, доки територія їхнього походження не перейде під контроль Уряду України, тоді як інші мають намір почекати, доки не закінчиться війна (21%). КІ в Запоріжжі також відзначили наміри ДГ повернутися, щойно їхні населені пункти перейдуть під контроль Уряду України. Проте, ситуація з безпекою, особливо на основному контрольному пункті перетину у Василівці, залишається напруженою. Це пов'язано із запровадженням перепусток російськими військовими з 1 жовтня, які обмежили свободу пересування,²² а також із призупиненням українською владою руху в райони, що перебувають поза контролем Уряду України територію після нападу на цивільну колону.²³ Незважаючи на це, за оцінками КІ, опитаних у Запоріжжі, щодня з областей, зокрема Запорізької, Херсонської та Донецької, прибуває 200-500 осіб. Однак, за словами КІ, ВПО продовжують переміщення до інших населених пунктів, переважно в західні області, через проблеми з безпекою в Запоріжжі.

Чинники, що спонукали ДГ до подальшого переміщення на захід країни

Що стосується намірів пересування, то дані МПТ свідчать про подальше переміщення ДГ на Захід країни після їхнього першого переміщення. Як видно з Таблиці 1, у Києві, Кропивницькому та Львові понад 30% ВПО були вперше переміщені на початку року (з лютого по липень 2022 року). До Кропивницького ДГ переїхали з Донецької (34%) та Запорізької (26%) областей. ВПО з ряду південних та східних регіонів, що постраждали внаслідок конфлікту, продовжують переміщуватися до міських населених пунктів, розташованих на Заході країни. Зокрема, до Львова переїхали ДГ з Дніпропетровської (23%) та Харківської (19%) областей, тоді як 19% ДГ з Харківської області переїхали до Києва. Хоча більшість чинників, що спонукають виїзд ДГ, стосувалися проблем безпеки в їхніх населених пунктах, ВПО у Кропивницькому (16%) і у Львові (15%) вказали психологічні проблеми, з якими стикалися вони або члени їхніх родин, як причину для виїзду з населеного пункту постійного проживання.

Графік 3 вказує на те, що більшість ДГ мають намір оселитися відповідно у місцях проведення опитування, включаючи Кропивницький, незважаючи на те, що 11% ДГ не відповіли на це питання. Водночас, більша частка ДГ повідомили, що переміщуються транзитом через Львів (79%) та Київ (72%). У свою чергу, 63% ДГ у Львові повідомили, що стали переселенцями вперше з початку жовтня, що свідчить про те, що ДГ, які стали ВПО, переміщуються далі від своїх домів. Львів (55%) і Київ (40%) розглядалися як найбільш прямі маршрути до кінцевого пункту призначення під час транзитного переміщення, що, ймовірно, пов'язано з їхнім залізничним сполученням з іншими містами країни та за її межами.²⁴ Завдяки близькості Львова до кордону, 81% людей, які прямували транзитом через нього, мали намір виїхати за кордон. 86% з усіх опитаних ДГ, які прямували через Київ, основний транзитний вузол у центрі країни, мали намір переміститися далі в межах України. Серед основних пунктів призначення – східні області, зокрема, Харківська (13%) та Сумська (13%), а 11% повідомили про переміщення в межах Київської області. 36% ДГ, опитаних у Києві, зазначили, що наразі повертаються до місця постійного проживання (див. стор. 5 щодо інформації про поточні повернення населення). Водночас, майже половина респондентів у Києві (46%) не знали, як довго вони перебуватимуть у запланованому пункті призначення.

Як і в місцях проведення опитування на Сході України, найпоширенішою причиною переїзду до населених пунктів у Західній Україні була наявність друзів та/або родичів (Львів (59%), Київ (53%) та Кропивницький (51%)). Порівняно з респондентами на Сході країни, ДГ шукали можливості працевлаштування в населених пунктах, розташованих далі від зони конфлікту (Київ (32%), Львів (27%) та Кропивницький (22%)). Оскільки більшість має намір оселитися в Кропивницькому, майже половина опитаних ДГ (41%) вказали, що їхнє сприйняття безпеки в цьому регіоні є чинником, що спонукає їх до переїзду до цього населеного пункту в Центральній Україні.

17. REACH Україна, «Підготовка до зими 2022/2023: Оцінка ризиків зон екстремально низьких температур» (англійською), листопад 2022 року.

18. ACAPS, Гуманітарна ситуація в деокупованих регіонах Харківської області (англійською), 6 жовтня 2022 року.

19. Суспільне Медіа, За два місяці з деокупованих населених пунктів Харківської області було евакуйовано понад 23 тисячі людей, 31 жовтня 2022 року.

20. МОМ, Галузь національного опитування населення, раунд 10 (17-27 жовтня 2022 р.), 14 листопада 2022 року.

21. МОМ, Базова Оцінка Території: Пілсумки 16 Раунду – Україна (31 жовтня - 11 листопада 2022 року), 18 листопада 2022 року.

22. Visit Ukraine, 3 1 жовтня виїхати з невідконтрольної території Запорізької області можна буде лише після отримання перепустки, 23 вересня 2022 року.

23. Слово і Діло, Виїзд із Запоріжжя до захоплених територій тимчасово зупинили, 2 жовтня 2022 року.

24. DW Україна: Україна: долю війни вирішує залізниця?, 6 травня 2022 року.

Поширені способи пересування

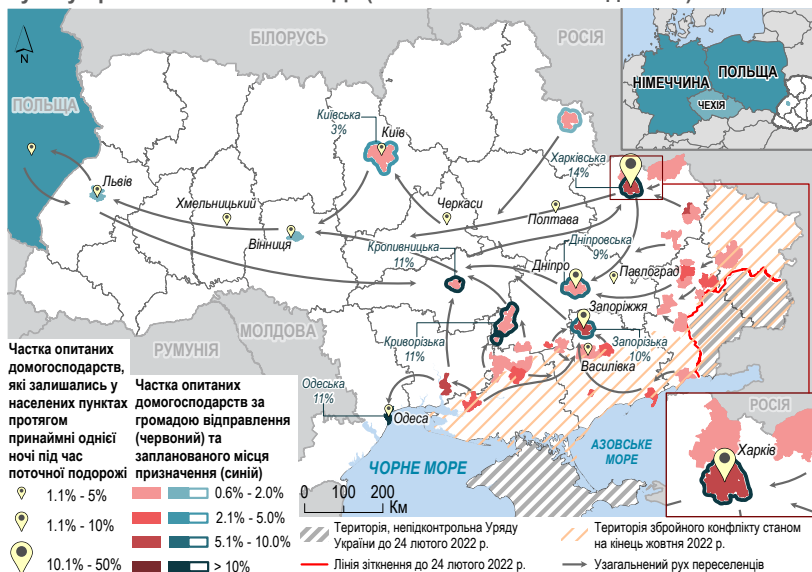
Отримані дані свідчать про використання різних способів пересування ДГ з районів, що постраждали внаслідок конфлікту, по території країни (Графік 4). Незважаючи на збої в розкладі руху поїздів через часті перебої з електропостачанням,²⁵ комерційні поїзди (27%) були найбільш поширеним видом транспортом, яким користувалися ДГ, які переміщалися транзитом. Серед тих ДГ, які користувалися регулярними потягами, більшість прямували до міст, розташованих західніше, зокрема, до Львова (79%), Києва (65%) і, меншою мірою, до Одеси (38%).

Графік 4. Способи пересування під час транзитного переміщення.

Для переміщення на короткі та довгі відстані часто використовувалися власний (24%) та спільний автомобіль (24%). Під час виїзду з районів поза контролем Уряду України до Запоріжжя власним автомобілем користувалася майже половина ДГ (40%). Ймовірно, що автомобілі залишаються основним засобом пересування з цих територій через постійні проблеми з безпекою.²⁶ ДГ, опитані в Кропивницькому (81%) та Кривому Розі (71%), також використовували як приватні, так і спільні автомобілі. КІ в Запоріжжі та Кривому Розі підтвердили, що для прибулих ВПО основним засобом пересування є власний автомобіль. ВПО, які прибули до Харкова, в основному залежали від організованих перевезень з нещодавно деокупованих населених пунктів Харківської області. Дані цього дослідження та відповіді КІ, які були опитані в Харкові, підтверджують, що волонтерський транспорт та евакуаційні автобуси були основними видами транспорту (64% та 59% відповідно). Серед ДГ, які користувалися волонтерським транспортом, 29% мали у своєму складі осіб похилого віку, що свідчить про їхню залежність від волонтерської допомоги під час транзитного переміщення. Пошкодження доріг і мостів обмежило доступ до певних маршрутів у Харківській області,²⁷ так 25% ДГ, які прямували до Харкова, певний відрізок шляху йшли пішки. З них 13% переміщалися з особою похилого віку. У Дніпрі, згідно з відповідями КІ, основним засобом пересування були регулярні (31%) та евакуаційні (26%) автобуси.

Карта 3: Громади постійного місця проживання, транзити та запланованого пункту призначення опитаних ДГ (20 жовтня – 3 листопада 2022).

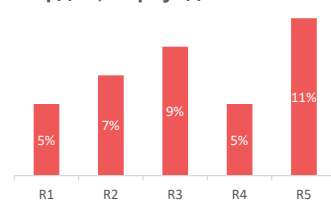
Проживання під час транзити та в запланованому пункті призначення

16% ДГ, які переміщалися транзитом, не потребували житла під час подорожі, тоді як інші ДГ користувалися різними видами житла під час транзити, залежно від їхнього місця перебування. У Дніпрі 62% ДГ, які переміщалися транзитом, повідомили, що зупинялися в центрі колективного проживання ВПО. Це свідчить про його використання для короткострокового перебування, що також показує Моніторинг колективних центрів, що проводиться REACH, 21% КІ повідомили, що ВПО залишали центри в Дніпропетровській області протягом двох тижнів.²⁸ ДГ в Запоріжжі (22%) також зупинялися в центрах колективного проживання під час транзити, хоча про це повідомлялося рідше. Однак, оскільки майже половина ДГ (42%) приїхали до Запоріжжя для воз'єднання з рідними та/або зустрічі друзями, 36% КІ повідомили, що проживали у них. Аналогічно, у Києві 23% опитаних повідомили, що зупинилися у родичів та/або друзів, тоді як 26% повідомили, що не мали житла. Більше половини ДГ, які їхали транзитом через Львів (56%), також не мали де зупинитися. У запланованому пункті призначення орендоване житло було одним із найпоширеніших типів житла, про який повідомлялося, зокрема, в Одесі (75%), Кропивницькому (70%), Кривому Розі (55%), Запоріжжі (46%) та Дніпрі (40%). Водночас, 28% ДГ, які перебували у Дніпрі під час транзитного переміщення, також повідомили про проживання у колективному центрі. У Києві (42%) та Львові (28%) ДГ більше поклалися на проживання у сім'ї та/або друзів. У Львові, однак, ДГ були менш впевнені, оскільки менше частка з них не знали, де вони будуть жити (18%).

Переміщення за межами України

Дані цього дослідження свідчать, що, починаючи з травня 2022 року, дедалі більше ДГ (11% від усіх опитаних ДГ у 5 раунді) мають намір виїхати за межі України. Про збільшення кількості ВПО, які розглядають можливість виїзду за кордон, порівняно з непереміщеними ДГ, також свідчать результати Загальнонаціонального опитування населення, проведеного МОМ.³⁰ Населені пункти, розташовані неподалік від пунктів перетину кордону, такі як Львів, залишаються ключовими транзитними пунктами для переміщення за кордон. 81% з тих, хто переміщався транзитом через Львів (64%), зазначили, що прямували за кордон, передусім до Польщі (44%) та Німеччини (26%). Багато українців виїжджали до вищезгаданих країн до лютого 2022 року в пошуках роботи та освіти,³¹ і ці країни приймають найбільшу кількість українських біженців після загострення війни у лютому 2022 року.³² Ці дані свідчать про те, що ДГ, які мають намір виїхати за кордон, значною мірою розраховують на підтримку своїх родичів та/або друзів на додаток до власного фінансового забезпечення. Серед тих, хто виїжджає за кордон, 60% повідомили, що мають там родичів та/або друзів, а 27% ДГ повідомили, що мають намір залишитися з ними. Крім того, 41% опитаних ДГ повідомили, що отримають фінансову допомогу від друзів та/або сім'ї, порівняно з 13%, які повідомили, що виїжджають за кордон без жодного доходу. Крім того, 31% ДГ повідомили про свій намір знайти роботу після прибуття в країну. Незважаючи на це, майже половина ДГ (48%) повідомили про свій намір залишитися за межами України до закінчення війни, тоді як 31% не були впевнені щодо тривалості свого перебування за кордоном. У свою чергу, 7% (n=118) від загальної кількості ДГ, опитаних у 5 раунді, повернулися в Україну. Окрім відчуття безпеки та можливості воз'єднання сім'ї, факторами, що вплинули на рішення повернутися, є труднощі, з якими вони зіткнулися за кордоном, такі як відсутність можливостей для працевлаштування та житла.³³

Графік 5. Наміри ДГ щодо виїзду за кордон, за раундом.²⁹

25. УВКБ ООН, Україна: Загострення обстрілів на всій території. Оперативний звіт №4 (англійською), 31 жовтня 2022 року.

26. Human Rights Watch. «У нас не було вибору» (англійською, російською), 1 вересня 2022 року.

27. Київська школа економіки, Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вересня 2022 року, вересень 2022 року.

28. Кластер СССМ, Україна: Моніторинг центрів колективного проживання ВПО (Раунд 4), жовтень 2022 року.

29. Порівняння намірів ДГ щодо виїзду за кордон між раундами збору даних МПТ слід розглядати лише як орієнтовні.

30. МОМ, Загальнонаціональне опитування населення, раунд 10 (17-27 жовтня 2022 р.), 14 листопада 2022 року.

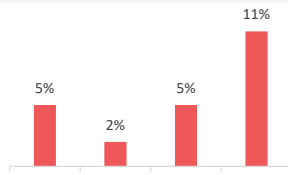
31. ОЕСР, Потенційний внесок українських біженців у трудові ресурси приймаючих країн Європи (англійською), 27 липня 2022 року.

32. УВКБ ООН, Ситуація з біженцями в Україні: Оперативна інформація (англійською), 15 листопада 2022 року.

33. Центр Разумкова, Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022р.), серпень 2022 року.

Поточні та майбутні повернення

Графік 6. ДГ, які повертаються в місця їхнього постійного проживання, за раундом.³⁴

Починаючи з другого раунду збору даних в рамках дослідження МПТ, кількість ДГ, які повертаються в місця постійного проживання, коливалася (Графік 6), що збігається з даними Звіту МОМ про повернення.³⁵ В останніх раундах (четвертому і п'ятому) результати вказують на збільшення кількості поточних повернень ДГ (11%, n=178). У 5-му раунді 43% з цих ДГ повідомили, що повертаються до місць постійного проживання остаточно. Серед населених пунктів, які називали опитувані, були Харків (29%) та Київ (7%). Результати опитування всіх ВПО, які повертаються, свідчать про те, що серед них переважають побоювання щодо безпеки, оскільки 40% повідомили, що місця їхнього постійного проживання є частково небезпечними, а 16% - абсолютно небезпечними. Незважаючи на ці занепокоєння, трохи більше половини ДГ (52%) мають намір повернутися, щоб возз'єднатися з родиною та/або друзями, тоді як 36% мають намір перевірити стан свого житла. Про поновлення на попередньому місці роботи (до ескалації бойових дій у лютому 2022 року) повідомили 16% опитаних, що свідчить про те, що можливості працевлаштування є першочерговим фактором, який впливає на прийняття рішення щодо повернення. Крім того, 26% з усіх ДГ, що повертаються, прибули з-за кордону. Після ескалації бойових дій у лютому 2022 року дані Загальнонаціонального опитування населення МОМ свідчать про зростання кількості осіб, які повертаються з-за кордону, часто з метою возз'єднання з родиною та зустрічі з друзями.³⁶ Що стосується демографічних показників, то більшість ДГ повідомили, що переміщувались з дітьми (0-17 років) (39%). Менша кількість ДГ повідомили про переміщення з особою похилого віку (65+ років) (12%), особою з інвалідністю (8%) та особою з хронічними захворюваннями (7%). Для 81% ДГ, які мають намір повернутися в майбутньому, це рішення значною мірою залежить від інтенсивності бойових дій, оскільки безпекова ситуація в місцях їхнього постійного проживання є важливим фактором для повернення. 23% з цих ДГ повідомили, що вони планують повернутися, коли закінчиться війна, а 21% ДГ повернуться у разі відсутності активних бойових дій. Дещо рідше повідомлялося про намір повернутися у разі повернення населеного пункту постійного проживання під контроль Уряду України, про що заявляли 16% ДГ.

Демографічні та соціально-економічні показники

Демографічні показники

Серед 1 667 опитаних ДГ більша частина респондентів (68%) були жінками, тоді як 32% - чоловіками. Поряд з цим, 67% опитаних повідомили, що принаймні один член їхнього домогосподарства є особою з уразливістю. Загалом, ДГ з дітьми склали значну частку переміщених ДГ, і найчастіше повідомлялось про дітей віком від 6 до 17 років (Графік 7). Результати показують, що 15% ДГ склались з одного дорослого, який переміщується з дітьми. КІ в Кривому Розі, Запоріжжі та Харкові повідомляють, що серед груп людей, що прибували, були саме жінки з дітьми. Також, невелика кількість ДГ повідомили, що переміщались з дитиною без супроводу її законного представника³⁷ (0%, n=2) та вагітною жінкою або жінкою, яка годує груддю (1%, n=22). На Графіку 7 показано, що люди похилого віку (65+) склали значну частку ДГ у Харкові та Дніпрі, оскільки більшу частину населення у нещодавно звільнених районах Харківської області становлять люди похилого віку.³⁸ Один КІ в Харкові повідомив, що з нещодавно звільнених районів прибуло багато людей з порушеннями рухової активності. Про більшу кількість осіб з інвалідністю повідомлялось в таких містах, як Запоріжжя та Кропивницький, а про більшу кількість осіб з хронічними захворюваннями - у Кривому Розі, що вказує на різноманітність потреб цих груп населення.

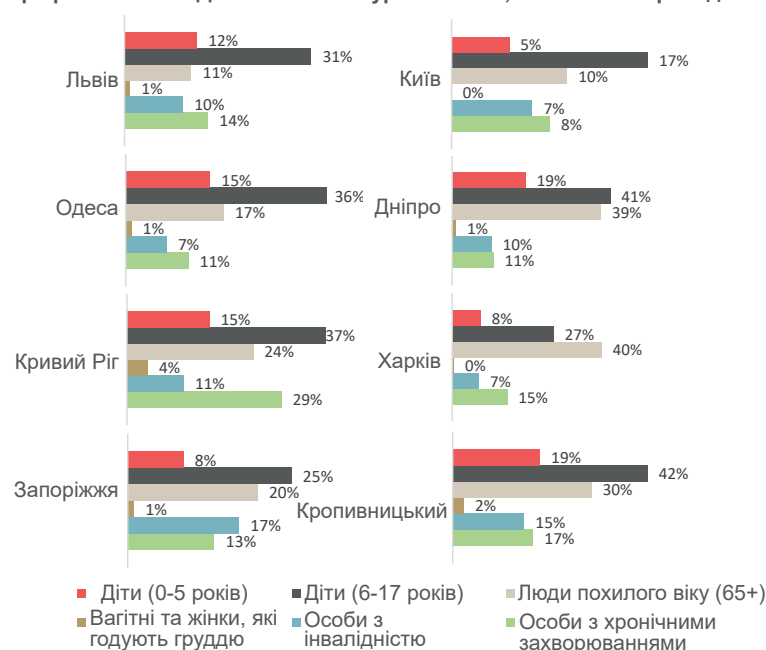
Члени домогосподарств, які залишилися в місцях їхнього постійного проживання

49% (n=811) опитаних ДГ повідомили, що один з їхніх членів залишився в місці їхнього постійного проживання.

Частка членів ДГ, які залишилися в місцях їхнього постійного проживання, вказує на складність рішення, яке приймається, коли ДГ залишають свої домівки. З них 27% повідомили, що члени їхніх ДГ залишилися в Запорізькій, 15% - у Харківській та 12% - у Херсонській областях. Найпоширенішими причинами такого рішення були нагляд за майном (55%) та бажання залишитися (43%). Менша частка ДГ повідомили, що ці особи доглядають за членом сім'ї та/або другом (19%) або про те, що вони не змогли виїхати через власні проблеми зі здоров'ям або пересуванням (17%). Як свідчать результати 4-го раунду дослідження МПТ,³⁹ процес прийняття рішення щодо переміщення для тих, хто доглядає за членами сім'ї, які мають проблеми зі здоров'ям або пересуванням, або ж самі мають такі проблеми, є досить складним, особливо для тих, хто проживає у районах, що перебувають поза контролем Уряду України.

Графік 7. Частка ДГ з особами з уразливістю, за містами проведення.

Джерела доходу та статус зайнятості

Враховуючи те, що ВПО стикаються з утратою доходу через переміщення,⁴⁰ значна частина переміщених ДГ залежала від доходу у вигляді різних видів допомоги. Гуманітарна допомога (49%) та державна соціальна допомога (39%) були найбільш згадуваними джерелами доходу в усіх транзитних пунктах ВПО, також з огляду на те, що обсяг оперативної грошової допомоги в районах, що постраждали внаслідок конфлікту, було збільшено.⁴¹ Найбільше одержувачів гуманітарної допомоги було зафіксовано в Харкові (86%) та Кривому Розі (71%), а більше половини респондентів у Кропивницькому (54%) та Дніпрі (52%) повідомили, що залежать від державної соціальної допомоги. У Києві значний відсоток ДГ (70%) вказали заробітну плату як основне джерело доходу, оскільки вони або знайшли нову роботу (26%), або зберегли роботу, яку мали до ескалації конфлікту у лютому 2022 року (20%). Поряд з цим, 39% ДГ в Одесі також повідомили, що джерелом їхнього доходу була заробітна плата, водночас 20% опитаних повідомили про відсутність доходу, а більша частина ДГ (51%) мають членів, які знаходяться в пошуку роботи. Результати Опитування загальнонаціонального населення МОМ показують, що найбільша частка безробітних ВПО знаходиться в південних регіонах країни,⁴² що свідчить про проблеми, з якими ВПО стикаються під час пошуку можливостей працевлаштування. У всіх транзитних пунктах ВПО 24% опитаних повідомили, що основним джерелом доходу їхнього ДГ є їхня пенсія, особливо в Дніпрі (37%), Києві (26%) та Харкові (25%). Водночас ДГ у Кривому Розі (46%) та Львові (46%) повідомили, що отримують фінансову підтримку від родичів.

34. Порівняння намірів домогосподарств щодо повернення до місць постійного проживання між раундами збору даних в рамках МПТ слід розглядати лише як орієнтовне.

35. МОМ. Звіт про повернення в Україні (жовтень 2022 року), жовтень 2022 року.

36. Так само.

37. Дитина без супроводу - це дитина віком від 0 до 17 років, яка подорожує без супроводу одного з батьків або законного опікуна.

38. УВКБ ООН, Україна: Оперативне зведення, 16 листопада 2022 року.

39. REACH, Інформаційна записка «Моніторинг прибуття та транзиту ВПО в Україні» Раунд 4, жовтень 2022 року.

40. МОМ, Загальнонаціональне опитування населення, раунд 10 (17-27 жовтня 2022 р.), 14 листопада 2022 року.

41. УВКБ ООН, Україна: Оперативне зведення, 29 листопада 2022 року.

42. МОМ, Загальнонаціональне опитування населення, раунд 10 (17-27 жовтня 2022 р.), 14 листопада 2022 року.

Гуманітарні потреби

Враховуючи те, що за гуманітарною допомогою звернулися майже 18 мільйонів людей по всій країні,⁴³ переміщені домогосподарства стикаються з серйозними труднощами у доступі до необхідної їм допомоги. У всіх транзитних пунктах ВПО **переважна більшість переміщених ДГ були не в змозі задовольнити свої повсякденні потреби, лише 4% ДГ повідомили, що не мали таких проблем.** На Графіку 8 представлено різні рівні потреб, про які повідомили у різних транзитних пунктах ВПО. У таких містах, як **Львів (29%)** та **Харків (21%)**, найбільша частка ДГ вказали, що вони рідко або ніколи не можуть задовольнити свої повсякденні потреби. КІ також підтверджують рівень гострих та/або екстрених потреб ВПО у Харкові, оскільки через обмеженість координаційних заходів труднощі у доступі до допомоги є особливо складними для тих, хто проживає у сільській місцевості південних та східних регіонів країни, ближче до лінії фронту.⁴⁴

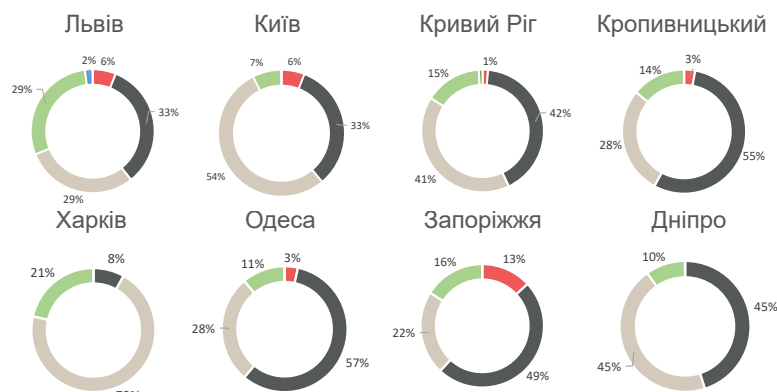
Таблиця 2. Частка найчастіше згадуваних потреб у допомозі, за місяцями проведення опитування ДГ.

Львів	Немає	37%	Працевлаштування	28%	Житло	24%
Київ	Медичні послуги	28%	Працевлаштування	25%	Медикаменти	22%
Одеса	Зимовий одяг	49%	Працевлаштування	45%	Продукти харчування	41%
Кропивницький	Продукти харчування	81%	Житло	37%	Медикаменти	36%
Кривий Ріг	Продукти харчування	73%	Медикаменти	50%	Непродовольчі товари	47%
Дніпро	Продукти харчування	50%	Медикаменти	37%	Зимовий одяг	36%
Запоріжжя	Продукти харчування	45%	Медикаменти	37%	Зимовий одяг	34%
Харків	Зимовий одяг	82%	Медикаменти	60%	Непродовольчі товари	53%

В Таблиці 2 наведено широкий спектр видів допомоги, про які найчастіше повідомляли опитані домогосподарства в різних населених пунктах. По-перше, **продовольча допомога була пріоритетною потребою у п'яти з восьми населених пунктів.** Більшість опитаних ДГ у Кропивницькому (81%) та в чотирьох східних населених пунктах, зокрема в Кривому Розі (73%), Дніпрі (50%), Запоріжжі (45%) та Одесі (41%), повідомили про потребу в продуктах харчування. КІ у Запоріжжі також повідомили про потребу у продуктах харчування для ВПО, що прибувають. Зважаючи на труднощі у доступі вразливих груп населення до **продовольчої допомоги**,⁴⁵ продукти харчування, як показано на графіку 9, були одним з найбільш потрібних видів допомоги, особливо для тих ДГ, які переміщувались з дітьми (0-17 років).

Труднощі у доступі до ліків та медичних послуг продовжують мати непропорційно великий вплив на переміщені ДГ. Понад половина ДГ (60%), які прибули або переміщались транзитом через Харків, повідомили про потребу в ліках. КІ у Харкові також підтвердили необхідність допомоги тим, хто потребує медичних послуг. Про допомогу в доступі до медикаментів також повідомляли опитані ДГ в Кривому Розі (50%), Дніпрі (37%), Запоріжжі (37%), Кропивницькому (36%) та Києві (22%). Повідомляється, що кожна третя особа у районах, що перебувають поза контролем Уряду України та територіях, що постраждали внаслідок конфлікту, стикається з проблемами у доступі до ліків, а основними труднощами на всій території країни є підвищення їхньої вартості та відсутність в аптеках.⁴⁶ Для ДГ, які прибувають або прямують транзитом через Київ, найбільшою потребою, про яку вони повідомляли, був доступ до медичних послуг (28%). У свою чергу, нинішні перебої з електропостачанням є постійною загрозою для надання медичних послуг, тому гуманітарні організації зосереджені на постачанні генераторів до цих закладів.⁴⁷ Що стосується вразливих груп населення, то, як показано на Графіку 9, більшість ДГ, які переміщуються з особами похилого віку (65+), а також ті, в яких є особи з хронічними захворюваннями та інвалідністю, більше схильні звертатись по допомогу у доступі до медикаментів. Це свідчить про додаткові труднощі для цих груп.

Графік 8. Частка ДГ, які повідомили про можливість задоволення своїх щоденних потреб, за містами проведення опитувань.

■ Завжди ■ Здебільшого ■ Іноколи ■ Рідко або ніколи ■ Не хочу відповідати ■ Не знаю

Окрім високої вартості медичних послуг, ще однією проблемою був час і наявність транспорту, необхідні для поїздок до медичних закладів; це стає дедалі більшою проблемою для ВПО, оскільки вони частіше звертаються за медичними послугами порівняно з непереміщеними особами.⁴⁸

В населених пунктах, віддалених від районів, що постраждали внаслідок конфлікту, повідомляють про потребу в житлі, зокрема у Кропивницькому (37%) та Львові (24%). Варто зазначити, що до вразливих груп населення з такими потребами належали ДГ, які переміщувались з дітьми (Графік 9). Дані 4 раунду дослідження REACH «Моніторинг прибуття та транзиту ВПО» (вересень 2022 року) свідчать про проблеми, з якими стикаються ДГ під час пошуку придатного житла, серед яких – небажання орендодавців здавати житло сім'ям з дітьми та житло, непридатне для людей похилого віку. Таким чином, окрім недоступності житла, ДГ можуть зіткнутися з цілою низкою проблем у пошуку придатного житла залежно від їхніх потреб. Ці потреби є надзвичайно актуальними з наближенням суворих зимових місяців. Також, про потребу в зимовому одязі найчастіше повідомляли в Харкові (82%) та Одесі (49%), рідше – у Дніпрі (36%) та Запоріжжі (34%). КІ в Запоріжжі та Харкові вказали на потребу в допомозі з боку гуманітарних організацій, зокрема, в забезпеченні зимовим одягом. Це було першочерговою потребою ДГ, які переміщуються з особою похилого віку (65+), особою з хронічним захворюванням та особою з інвалідністю. **Непродовольчі товари (НПТ), у т.ч. каремати та/або матраци та кухонні приладдя, були найбільш пріоритетними потребами для ДГ у Харкові (53%) та Кривому Розі (47%).** КІ в цих населених пунктах також підтвердили потребу в забезпеченні НПТ, а саме обігрівачами і ковдрами упродовж зимових місяців. Результати цього дослідження вказують на те, що, серед іншого, найбільшу потребу в НПТ мали домогосподарства, які переміщувались з дітьми (0-17 років). Що стосується допомоги у працевлаштуванні, то дані в таблиці 2 підтверджують, що це є пріоритетною потребою для ДГ в Одесі (45%), Львові (28%) та Києві (25%). Натомість **попри більшу частку тих, хто не в змозі задовольнити свої потреби, 37% опитаних у Львові взагалі не зверталися за допомогою, і лише 6% ДГ повідомили, що завжди можуть задовольнити свої потреби.**

Графік 9. Найчастіше згадувані потреби ДГ, які переміщуються з особами з уразливістю.

43. УВКБ ООН, Україна: Оперативне зведення, 26 жовтня 2022 року.

44. ACAPS, Аналіз доступу до гуманітарної допомоги – жовтень 2022 р., (англійською), 17 листопада 2022 року.

45. УВКБ ООН, Україна: Оперативне зведення, 26 жовтня 2022 року.

46. ООН Україна, Доступ до медичних послуг в Україні після восьми місяців війни, 24 жовтня 2022 року.

47. УВКБ ООН, Україна: Ескалація ударів по країні. Експрес-звіт №6, 15 листопада 2022 року.

48. ООН Україна, Доступ до медичних послуг в Україні після восьми місяців війни, 24 жовтня 2022 року.

49. REACH, Інформаційна записка «Моніторинг прибуття та транзиту ВПО в Україні» Раунд 4, жовтень 2022 року.